

Zaterdag 16 november 1918 – ochtendeditie

Opvorderingen in België.

In een gisteren te 's-Gravenhage, onder leiding van het verbond van Nederlandse fabrikantenverenigingen gehouden bijeenkomst van fabrikanten en handelaren, belanghebbend bij de opvorderingen in België, is een kleine commissie ingesteld onder voorzitterschap van de heer W. van der Hilst, voorzitter van bovengenoemd verbond, welke speciaal de kwestie der opvorderingen en daarmee in verband staande schade zal ter hand nemen en zich terzake onverwijld met het departement van buitenlandse zaken in verbinding zal stellen.

Tevens zal deze commissie nader in overleg treden met het dezer dagen te Amsterdam gevormde comité voor oorlogsschade aan Nederlanders in België, teneinde tot samenwerking te komen.

De regering vestigt er de aandacht van de hier te lande verblijvende Belgische vluchtelingen op, dat de Belgische grens nog niet is geopend, en dat hun met het oog op dit feit ten stelligste ontraden wordt, zich naar Zeeuws Vlaanderen te begeven.

Te Hansweert is gisteren uit Antwerpen een Duitse admiraal aangekomen. Hij werd geïnterneerd.

Het Belgische kabinet.

Londen, 15 november. Ik verneem uit goede bron, dat bij de klerikale Belgische ministers Cooreman, die eerste minister blijft, Renkin en Vandevijver zullen zijn, terwijl Hymans en Franck tot de liberale zullen behoren en Vandervelde, Anseele en een Waal de socialisten zullen vertegenwoordigen. De socialisten hebben zich hiertoe pas verbonden, nadat de belofte was afgelegd, dat de invoering van

algemeen en enkelvoudig kiesrecht voor alle mannen boven de 21 jaar nummer één op het nieuwe regeringsprogramma zou staan.

België.

Onze correspondent te Brussel maakte in zijn brief, opgenomen in het avondblad van gisteren, melding van een aanplakbiljet van de Belgische arbeiderspartij. Hij zond ons dan ook de tekst toe, die aldus luidt:

Belgische Werkliedenpartij.
Aan het Belgische volk!

Het uur der verlossing gaat slaan!

Het Duitse keizerrijk zinkt neer, onder de slagen der legers van de entente en van de omwenteling!

Het Belgische volk, terug in het bezit gesteld van zijn vrijheden, zal vooraan eisen van het nieuwe Duitsland de volledige vergoeding der misdaden van het vroegere Duitsland.

Op internationaal gebied, om hen wereldvrede te verzekeren, zal het van ganser harte medewerken aan de overwinning der beginselen van Wilson, door de schepping van de Volkerenbond!

Burgers! Op dit beslissende ogenblik, moeten de arbeiders zorgen voor het behoud van de openbare orde, die onmisbaar is voor de heropbouw uit de puinen en voor de economische en zedelijke herstelling van ons land.

Dat ze zich gereed houden opdat, bij de terugkeer der soldaten, die zo heldhaftig meegestreden hebben om tegelijk onze bodem en de oude wereld te verlossen, België eveneens een tijdperk van rechtvaardigheid en maatschappelijke solidariteit zou openen.

Het Belgische volk, de ontwikkeling van alle beschaafde volkeren opvolgend, vereist de volledige toegang der arbeidersklasse tot de politieke macht, namelijk door de onmiddellijke invoering van het zuiver algemeen stemrecht op 21 jaar.

Arbeiders! In het België van morgen wil de arbeidersklasse, eindelijk meerderjarig geworden, met de afschaffing van artikel 310, de syndicale vrijheid voor het personeel van de openbare diensten er in begrepen.

Namens het nationaal geweten, vraagt de Werkliedenpartij dringend, de vervolging van de verraders en "accapareurs" en de belasting van de oorlogswinst.

Maar de verwezenlijking van dit herscheppingswerk, eist vooral dat er kalmte zou heersen!

We verzoeken u dus, met koelbloedigheid en waardigheid, de aftocht van de landelijke troepen die in Duitsland terugkeren, om de omwenteling te voltooien, bij te wonen.

Arbeiders en democraten! De landelijke raad der Belgische Werkliedenpartij en het comité der Brusselse federatie zetelen standvastig.

Ze doen de plechtige belofte geen rust te hebben, alvorens al de rechtsvergoedingen en al de voldoeningen op gebied van veiligheid en welstand, waartoe ge recht hebt, ten beste gekomen zijn.

Maar geen omgekeerde, geen vroegtijdige bewegingen! Geen ondoeltreffende betogingen! Wacht het ordewoord der Werkliedenpartij af!

Laat ons waardig blijven van het lot dat ons te beurt moet vallen!

Een nieuwe natie zal zorgen, in de rust en in de vrijheid, het hoge streven der arbeiders op weg naar de triomf van hun ideaal, te verwezenlijken.

Het bureau van de landelijke raad der Belgische Werkliedenpartij.
Het bestuur der Brusselse federatie.

Zaterdag 16 november 1918 – avondeditie

Amsterdam – Belgisch feest.

Men meldt ons:

Ditmaal waren het vreugdevlaggen, die in de grote zaal van het concertgebouw hingen, waar de Union Belge ter gelegenheid van de naamdag van koning Albert, haar jaarlijkse vaderlandse betoging had georganiseerd. Terwijl bij de voorafgaande betogingen, gedurende de laatste jaren, naast gedruktheid in de stemming, gevoelens van hoop tot uiting kwamen, was die hoop thans in werkelijkheid overgegaan, zodat er alle aanleiding bestond tot spontane geestdrift en uitbundigheid.

De Brabançonne werd gespeeld ter opening van de feestavond, onmiddellijk gevolgd door het Wilhelmus. Het portret van koning Albert stond, omgeven door palmen en bloemen, op het versierde podium. Maar wat zeker nog meer indruk maakte, die stampvolle zaal, vol blijde gezichten van hen, die eerstdaags weer naar hun vaderland zullen vertrekken, om de volgende naamdag weer op eigen geboortegrond te vieren. We hebben redevoeringen gehoord van de heer Arthur A. Sedeyn, voorzitter van de Union Belge en van professor Victor Boon, in het Nederlands en Charles Bernard in het Frans. Redevoeringen tintelend van vaderlandslievende gedachten

en beziel met hartstochtelijke gevoelens voor België's held en eerste burger. Hoe is de koning door zijn landgenoten gevierd!

Het verdere gedeelte van de avond was gewijd aan muzikale voordrachten van madame Elisabeth Simons en de heren Chris De Vos en Anton Dirks met Maurice van Yzer als begeleider. De muziek der Belgische geïnterneerden deed – waarschijnlijk voor de laatste maal – ter afwisseling haar vrolijke wijzen door de zaal schallen.

Intocht van koning Albert in Brussel.

Londen, 16 november. De bladen wijden alle uit over de historische betekenis van de formele intocht van koning Albert binnen Brussel, daar dat feit in het bijzonder zal spreken tot het rechtvaardigheidsgevoel en het uit zijn aard gevoel en aandoening zal treffen.

De Daily Telegraph zegt dat in het duister der toekomst een ding absoluut duidelijk zal zijn, namelijk dat het België van de toekomst groter zal zijn dan het België van het verleden. Het is altijd toegegeven, dat herstel en vergoeding voor België het eerste punt diende te zijn van de voorwaarden, die de verslagen vijand moesten worden opgelegd.

"We mogen een toekomst verwachten, waarin aan België een positie in de Raad van Europa zal worden ingeruimd, die in overeenstemming is met de deugden van zijn nationaal karakter. België zal niet langer een staat zijn, waarvan de neutraliteit speciaal gegarandeerd moet worden. Voortaan zal het spreken en handelen als een vrij, onafhankelijk lid van het Europese gemenebest".

Generaal Leman.

Brugge, 16 november. Generaal Leman, de verdediger van Luik, is te Brugge aangekomen. Hij zal de koning vergezellen bij diens plechtige intocht in Gent en Brussel.

Uit Brussel.

Londen, 15 november. Reuters correspondent bij het Britse leger seint: Toen een zeer grote verzameling van Britse gevangenen in een concentratiekamp bij Brussel hoorden dat de wapenstilstand getekend was, verlangden zij om in vrijheid gesteld worden. De commandant van het kamp antwoordde dat hij daartoe geen bevel had ontvangen en dat, als ze trachtten uit te breken, hij de wacht bevel zou geven om te vuren. Blijkbaar besloten de krijgsgevangenen het daar op te laten aankomen. De wacht weigerde echter te gehoorzamen, en, in plaats van te schieten, zegde hij tegen de Engelsen dat ze heen moesten gaan. De Engelsen trokken toen door Brussel, waar ze door de bevolking luid werden toegejuicht.

De ontruiming in het Westen.

Berlijn, 15 november. De ontruiming van de bezette gebieden in het westen gaat volgens plan in haar werk. Men is er ook in geslaagd, tot nu toe de leeftochtvoorziening op peil te houden. Als er geen stremmingen op het spoor intreden, zal de terugmars vermoedelijk vlot van stapel blijven lopen. Manschappen, die zich voor leden van arbeiders- en soldatenraden in Duitsland uitgaven, maar deze integendeel tegenwerken, hebben door in wanorde naar het vaderland terug te stromen, de terugmars en de verzorging ernstig in de waagschaal gesteld. De ontruiming van de westelijke Rijnsoever is door de aanvullende bepalingen van het geallieerde opperbevel dermate bemoeilijkt, dat een geregelde terugmars binnen de gestelde termijn hier en daar onmogelijk is. De aanvoering heeft dienaangaande ernstige vertogen tot het geallieerde opperbevel

gericht, maar tot nog toe vergeefs. Volgens de bepalingen moeten wij van 1 tot 17 dezer 's middags hebben ontruimd:

1. Het gebied tot ongeveer de lijn Antwerpen - Dendermonde - Aalst - Halle - Chatelet - halfweg Maubeuge - Namen - Givet - Neufchâteau - Virton - Longwy - Briey - Metz - Zabern - Schlettstadt - Neu-Braisach tot de weg Neu-Braisach-Basel;
2. Tot 21 november het gebied ten westen van Turnhout-Hasselt-Kanaal Diest-Tienen-Hoei tot de noordelijke grens van Luxemburg, heel Luxemburg-Saarlouis, Saarbrücken, heel Elzas-Lotharingen;
3. Ten derde tot 27 dezer de rest van België;
4. Ten vierde tot 1 december het gebied tot Düsseldorf-Neues tot de weg Düren-Keulen, verder het gebied dat onder de lijn Düren-Kaiserslautern-Spiers tot de Zwitserse grens;
5. Ten vijfde tot 5 december het gebied tot Remagen en dan ongeveer tot de lijn Schalkenbach-Worms;
6. Ten zesde tot 9 december de rest van de linker Rijnsoever; ten zevende op de oostelijke oever zullen de geallieerden drie bruggenhoofden (Keulen, Koblenz en Mainz) met een middellijn tot 30 km bezetten; het bruggenhoofd van Keulen omvat ongeveer de lijn Solingen-Neuenkirchen, dat van Koblenz de lijn Rossbach-Bornich; dat van Mainz Lorch-Frankfurt aan de Main (welke stad er zelf buiten valt) Darmstadt (waarvoor hetzelfde geldt). De ontruiming van dit gebied moet voor 13 december haar beslag hebben gekregen. De geallieerde troepen zullen telkens na het verstrijken van de termijn de ontruimde gebieden binnenrukken.

De liquidatie – in afwachting.

Brussel, 13 november.

De dag van vandaag stond in het teken van het troepenvervoer en herinnerde aan de dagen van augustus 1914. Beide malen gaf de onafgebroken stoet tekenen van moeheid, maar nu van lome, toen van opgewekte moeheid. Er is dan ook, bij alle overeenkomst, een verschil, een afgrond, die twee periodes der wereldgeschiedenis van elkaar scheidt.

Maar laat ons de draad opnemen bij het einde van mijn laatste brief. Gistermorgen bezocht ik de soldatenraad, die zijn zetel heeft opgeslagen in het gebouw van de kamers en had er de eer het hoofd van dit alles, dr. Freund, de hand te drukken. Dr. Freund is een alomtegenwoordig man met licht Semitisch type, klein van stuk, een zwart puntbaardje en scherpe ogen achter de lorgnet; in het "privaatleven" (zoals de Duitsers zeggen) professor in de medicijnen te München. Het leven in de lokalen van de soldatenraad maakt een indruk van vrijgevochten rommel, maar meer dan een indruk is dit niet, want onmiddellijk blijkt, dat de discipline er wel degelijk inzit, al is alle stramme houding verdwenen en roept iedereen elkaar met "Kamerad" aan. Orde en tucht zijn na zoveel jaar in het Duitse leger ingehamerd en dat, en de organisatie, verlaat een Pruisisch soldaat toch niet. Een geweldige kerel met stalen helm en blote borst laat het geweer op de marmeren zerken klinken: afgevaardigden van de soldatenraad uit Dendermonde; direct klinkt uit een hoek het antwoord: zitting der afgevaardigden, twee per plaats, 11 uur, senaatszaal. Dokter Freund doet voor ons wat hij kan, methodisch en rustig, en helpt op die manier 10 mensen tegelijk in 5 minuten. De andere bestuurders van de soldatenraad zijn eveneens intellectuelen, die, ondanks alle gemis van het stijve bureaucratische gedoe, waaraan we nu vier jaar gewoon zijn, hun mannetjes duchtig in de hand hebben. Te midden der soldaten, zien we ook, vaak in burgerkleren, geweldige autoriteiten van het voormalig Duits bewind. Zo ontmoette ik ook, paar uur geleden, het hoofd der

voormalige (de goden zij dank, voormalige) Passzentrale, de man, die ons allen brak en maakte, soebattend om een gelegenheid te vinden om naar Holland te kunnen uitknijpen!! Zo komt boontje wel om zijn loontje! Trouwens de ex-toekomstige koning van Beieren, het hoofd van de legergroep Rupprecht was blij zich in het Spaans gezantschapsgebouw terug te trekken, waar men echter geen blijf wist met de ongenode gast en hem verder naar een onder bescherming staand kasteel stuurde, waar hij wellicht nog zit.

Een andere anekdote geeft nog een grappige noot in deze moeilijke tijden. Zondag, toen de revolutie uitbrak, was toevallig ons kamerlid, Mr. Mendels, in Brussel. De gelegenheid om propaganda te maken was te mooi en de geachte afgevaardigde hield 's middags op het plein voor het noorderstation een gloeiende bolsjewiekse rede. Toen hij echter enkele uren later in het Palace-Hotel een welverdiende rust genoot, gingen er op straat mensen van het zo fraaie woord tot daden over en begonnen ijselijk te schieten. Dit werd ons kamerlid te warm en hij vluchtte 's nachts om 1 uur, raad eens waarheen ... Naar het gezantschap van hare Majesteit de koningin!!! Van principes gesproken ... Wat zal Wijnkoop hem daarvan wel zeggen?? Tot slot van dit alles nog wat losse berichten. Er zijn een menigte krijgsgevangenen losgelaten van alle nationaliteiten: de Brusselaars stellen er een eer in hen te helpen. Vooral de Engelsen worden goed verzorgd en een Brusselse Rus, oud lid van de Doema, maakt zich voor zijn ongelukkige landgenoten zeer verdienstelijk. Het schieten op straat heeft op enkele uitzonderingen na, opgehouden en de straatverlichting is weer normaal, dank zij het optreden van de Brusselse overheden, zoals gemeentebesturen, provincieraad en rechtbanken, die gedeeltelijk weer hun functies hervat hebben. Aan de sluiting der koffiehuzen wordt niet streng de hand gehouden, maar de alcohol blijft slecht en duur en dat is een groot voordeel.

De troepen trekken geregeld weg, en doen 15 km per dag. Foch wenst een afstand van drie dagmarsen te bewaren; zaterdag gaan de laatste bezetters hier weg en dan komen direct enige detachementen der verbondenen voor politiedienst. De Belgische troepen zullen we dan dinsdag zien en de koning met zijn gemalin op vrijdag 22 november.

Max wordt elk ogenblik verwacht en zal onmiddellijk na aankomst door onze minister-resident per auto naar Gent gebracht worden. Een prachtig voorbeeld van de werkelijk meesterlijke manier, waarop de heer van Vollenhoven de harten der Belgen weet te winnen, zo dit nog nodig mocht zijn.

Koning Albert te Gent.

Brussel, 14 november 1918.

Een bijzondere medewerker schrijft ons:

Zondag 10 november zag ik hier in Brussel de opstand der Duitse soldaten. In hun gelederen trok ik op tegen het gebouw van de senaat, waar de "keizerlijke kommandantur" gevestigd was. Niet dat ik met het streven van die soldaten akkoord ging! Wat gaat het mij als neutrale aan, dat zij zich van de keizerlijke officieren en ambtenaren willen bevrijden? Ik ben hier als neutrale en dus bemoei ik mij niet met hun zaken. Maar wel ben ik gaan kijken hoe ze dat doen. En zo zag ik hen met hun rode vlaggen en rode bloemen, ik zag hoe ze hun geweren verbrijzelden en de stukken ver van zich wierpen. Daarvan zal menigeen onder hen nu wel spijt hebben, want een geweer is sindsdien een nuttig instrument geworden hier in Brussel.

Dan zag ik het binnendringen in de kommandantur en het verschijnen van de rode vlag op het bordes. Een drievoudige rij van

keizersgetrouwen had nog een ogenblik gepoogd de doorgang te beletten. Ze waren wel wijselijk ongewapend – wapens maken niet veel indruk op de frontsoldaat – maar ze hadden hun lange grijze overjassen aan en de pinhelm op het geschoren hoofd. Zo stonden ze als vroeger eens de Romeinse senaat en wachtten de komst der barbaren af. Echter, een matroos-socialist had weinig eerbied voor Romeinse antieke geschiedenis. Hij drong de heren opzij en daarmee was de kommandantur niet langer keizerlijk. Daarbinnen werd toen aan de gouverneur van België, generaal von Falkenhausen het programma der Duitse sovjets voorgelegd. Drie kwartier later had hij het in zijn geheel aangenomen, gedurende welke tijd wij met verschillende redevoeringen werden bezig gehouden.

Vlammende woorden hoorde men niet – de toon van de meeste redevoeringen was onderwijzend. En dan vol goede voornemens: men zou alles in rust en orde voltrekken, dus geen Russische toestanden scheppen, geen bolsjewieken! Persoonlijke eigendom en veiligheid zouden worden geëerbiedigd!

Bravo! Riepen de Belgen, die stonden te luisteren en voor wie het belangrijkste vertaald werd. Maar dat bravo was niet zeer hartelijk gemeend. "Hoe eerder die Duitsers weg zijn, hoe beter voor ons", dacht men erbij.

's Avonds waren er opstootjes in de stad. Duitse boekenstalletjes werden verbrand. Vier grote vuren verlichtten hen het Beursplein. Twee kiosken brandden op het Brouckèreplein. Duitse sovjetsoldaten trachtten de orde te handhaven, zonder te schieten. Maar de Brusselaar was erg onverzettelijk. Ondanks alle goede voornemens moesten de sovjetsoldaten van hun vuurwapens gebruik maken en zo vielen er doden.

De volgende morgen verscheen voor mijn deur een der auto's van de Reliefcommissie. Daarin mijn collega, gedelegeerde voor Gent, die mij komt afhalen om naar Gent rijden!

Wat een idee! Gent ligt aan de andere zijde van het front. Er is nog geen wapenstilstand. Duitse troepen schieten op elkaar; sovjetsoldaten maken in auto's op keizerlijke officieren jacht.

En toch is het plan te mooi om te verwerpen. Want dat wil veel voor ons zeggen: door het front te rijden, aan de andere kant te komen!

Al die jaren van de oorlog is het front voor ons geweest als de uiterste grens van ons voorstellingsvermogen. Er ging een hypnotische werking vanuit; hoe dichterbij, hoe meer we afdalen in de landschappen van Dante's inferno!

Zouden we eindelijk die ban kunnen verbreken? Eindelijk eens kunnen zien, wat er leeft aan die andere kant?

We hebben het wel geprobeerd. Echter de eerste keer zonder succes. Door Brussel te rijden ging zeer goed, hoewel niet zonder gevaar. Bij het noorderstation kwamen we terecht in een ongeregelde fusillade. Op wie of op wat men schoot weet ik niet. Alleen zie ik nog hoe naast onze auto een Duitse soldaat in volledige loopgraafuitrusting de boulevard afmarcheert, voor zich uit schietend zonder dat ik daarvoor enige reden kan zien. Daar viel een Belgische agent van politie! Vier burgers droegen hem uit het gevecht, waaraan hij toch niet had deelgenomen.

We begrijpen er niets van, maar getrouw aan onze neutraliteit rijden we door en ontsnappen in de richting van Aalst en Gent.

Weldra bereikten we het etappegebied, waarin overal de sovjetbeweging is doorgedrongen en zich blijkbaar onbetwist

handhaaft. Maar verderop, in het operatiegebied wordt het anders. We passeren colonnes en troepen infanterie in volmaakte militaire orde. De officieren aan het hoofd zijn nog voorzien van hun epauletten.

Rode vlaggen zijn hier nog niet. Dan wordt het ons te gevaarlijk. Onze passen geven ons geen recht in dit gebied te komen zonder geleide van een officier. Het wordt dus zaak om terug te keren.

In Brussels omtrek op de terugtocht worden we door de sovjetsoldaten aangehouden. Het karabijn wordt mij op de borst gezet tijdens een weinig geregeld kruisverhoor. Men verdenkt ons ervan officieren te zijn in burgerkleding. Gelukkig weten we met onze Nederlandse paspoorten de mannen te overtuigen van onze neutraliteit. Maar we mogen niet verder rijden zonder geleide. Een der mannen zet zich vóór op de motorkast met geladen geweer. Zo rijden we door Brussel terug.

Maandagavond werd bekend dat de wapenstilstand gesloten is. Dat is voor ons een aanleiding om nogmaals te proberen door het front rijden. En ditmaal met succes!

Dinsdagochtend reden we weg. In de auto hadden we een fototoestel, dat volgens de vroegere militaire autoriteiten natuurlijk streng verboden was. De sovjets hebben echter de censuur opgeheven en in deze hebben we hen dus erkend.

Het begin van onze tocht was al dadelijk minder emotioneel. In Brussel hadden de fusillades 's nachts een dertigtal doden gemaakt en sindsdien was het rustig geworden. Op de weg van Brussel naar Asse heerste ook volkomen orde. De rode vlag wapperde overal in de Duitse gelederen en op de wagens van hun colonnes. Voorbij Asse zien we de eerste compagnie keizersgetrouwe troepen. Een batterij

artillerie en een compagnie infanterie marcheren in volmaakte orde in de richting van het front. Wat willen die daar nog doen vragen we ons af.

Wat echter voor ons hoofdzaak is: ze laten ons voorbijgaan zonder iets te vragen.

Plotseling aan onze linkerhand een razend geknetter van geweerpatronen. Gelukkig geen reden tot zorg: het is een klein munitiedepot dat in brand staat.

Tussen Asse en Aalst is de weg overvol van voertuigen en troepen op de terugtocht. Alle soorten wapens zijn vertegenwoordigd: het zware geschut ook. In Aalst passeerden wij de brug over de Dender. De brug is ondermijnd en het springen ervan volkomen voorbereid. Twee soldaten met stalen helm en geweer met bajonet staan er op als post.

Onze chauffeur aarzelt, maar we begrijpen, dat alleen brutaliteit ons hier helpen kan. "Vooruit over de brug", luidt ons bevel in het Frans gegeven. En vooruit gaat het. De schildwachten wijken enigszins verbaasd terug en we rijden ongestoord verder.

In Aalst zien we echter geen Duitse soldaten meer. Overal waait de Belgische driekleur. (Dit is trouwens niets bijzonders; dat kennen we in Brussel ook sedert de sovjets er baas zijn).

Doch dan wordt het mij duidelijk. Wat we op de weg voor Aalst zagen, zijn het garnizoen en de reservetroepen van Aalst en omtrek geweest. De bezetting van de Denderbrug is hun rugdekking. Buiten Aalst op de weg naar Oordegem ontmoeten we reeds nieuwe colonnes. En dichtbij Massemen-Westrem bevinden we ons met de auto tussen troepen infanterie en artillerie, alle op de thuismars, maar in goede militaire orde.

Mijn metgezel besluit ze te kiekeken. De auto stopt en staande fotografeert hij deze Duitsers. Er wordt geroepen: "der fotografiert hier!"

Maar het is al gebeurd. De auto zet aan en we maken ons vrij van deze troepen. Daar hebben we geluk gehad! Zonder het te kunnen vermoeden, hebben we de laatste Duitsers genomen!

Immers we rijden door en zien nergens meer veldgrijze uniformen. Overal staan de bewoners op de straten en juichen. Ze wuiven ons toe en zijn zo zichtbaar gelukkig, dat we wel moeten aannemen, dat we in bevrijd gebied zijn.

Dan moeten we toch wat spoedig in de Belgische linie aankomen. Maar die tussenruimte is groter dan we denken. Op zijn minst nog 8 km hebben we moeten rijden, toen opeens bij de spoorwegovergang voor Melle twee gestalten ons de weg versperden. We herkennen de kaki uniformen en de bruine stalen helmen van Belgische soldaten.

We houden in en worden ondervraagd door een officier. Deze begrijpt er niets van. Of we onderhandelaars zijn? Neen, we hebben niets met de militairen te maken. We zijn voor de verzorging van de burgerbevolking! Onze Nederlandse paspoorten helpen ons alweer. Ons autonummer wordt opgenomen – let wel het Duitse nummer! – En we krijgen toestemming naar Gent te rijden. Maar eerst hebben we toch deze onderofficier met zijn manschappen gekiekt en hun adres gevraagd om hen een paar afdrukken te kunnen toezenden.

Toen ging het weer verder naar Gent. Hier waren de geregelde troepen nog niet binnengetrokken, maar des te meer verlofgangers waren er. Van heinde en verre waren de Belgische soldaten en officieren gekomen om hun families terug te zien. Overal heerste een stemming van geluk, doch ingetogen en waardig. Immers men kan

zich hier niet vrijmaken van de gedachte, dat deze volkomen overwinning verschrikkelijk duur geweest is!

Daar hoorden we, dat de volgende morgen de zegevierende intocht van de koning zou zijn.

Toen besloten we te blijven en dat bij te wonen.

's Avonds zagen we enige tonelen op straat, die we niet licht zullen vergeten: de strafoefening op degenen, die met de vijand hadden geheuld: de activisten onder de flaminganten en de kooplieden en winkeliers, die zich verrijkten ten koste van hun medeburgers en op de vijand steunden. Hun huizen werden opengebroken, de vensters vernield en alles op straat gesmeten wat er aan meubilair was. Dit werd zonder pardon verbrand, zonder ontzag voor waarde of schoonheid. En die tonelen speelden zich af zonder brooddronkenheid, in volmaakte orde en met een ijzige rust. Het was als een executie, niet als een plundering.

En dan de tonelen met dat deel der vrouwelijke bevolking, die met de Duitsers op te goede voet gestaan heeft! Naar oud Vlaams gebruik werd hen het hoofdhaar geknipt en werden ze op straat door het volk ontkleed en zo rondgedragen!

De volgende morgen zagen we de intocht van de koning.

In kaki generaalsuniform reed hij te paard voor zijn staf. Links naast hem reed de koningin, rechts kroonprins Leopold.

De koning was zeer ernstig, zeer terughoudend en toch eenvoudig. Men weet dat hij van nature verlegen is, maar ditmaal kan het niet anders of de omstandigheden moeten hem diep geroerd en hem alle uiting moeilijk gemaakt hebben.

Ook woonde ik later zijn ontvangst in het stadhuis bij, hoe hij daar werd toegesproken en hoe hij antwoordde. Welk een verschil met onze kant van het front. Aan de ene kant de sovjets, die hun vroegere keizer over de grenzen jagen – hier dit gelukkige volk, dat zich een wereldgeschiedenis heeft gemaakt en zijn koning in zijn midden terugkrijgt. Waarlijk, ik begrijp, dat men deze koning als koning eert en liefheeft en als mens tegelijkertijd.

Dan het defilé der Belgische troepen. Drie regimenten infanterie, artillerie en cavalerie passeerden. Een mars van 20 km hadden ze juist afgelegd. Als men daarbij nog in aanmerking neemt de zware gevechten van de laatste weken, begrijpt men, hoe deze troepen geen parademannen konden zijn. Maar oorlogssoldaten waren het, schitterend in conditie, buitengewoon goed uitgerust. En dan het weerzien met hun verwanten. Een officier der infanterie stort zich opeens tussen het publiek om zijn moeder en zijn zuster te omhelzen. Dan rukt hij zich los en marcheert verder. Maar zulk marcheren heb ik nooit meer gezien. Dat was de zuivere ritmische expressie van geluk en van kracht.

's Namiddags zijn we weer teruggedrennen vol indrukken van onvergetelijke waarde. De Belgische linies passeerden we onder Amerikaanse vlag – we zijn toch eigenlijk een Amerikaanse commissie voor opbeuring in België!

Duitse linies bestonden niet meer als zodanig.

Tussen Aalst en Asse bevonden we ons weer tussen de Duitsers, zonder posten of wachten te zijn gepasseerd.

In Asse vonden we een merkwaardige verandering sedert we daar nauwelijks 24 uur tevoren gepasseerd waren. Er was een munitietrein in de lucht gevlogen, zodat van alle huizen de ruiten

gesprongen waren en de daken vernield. Het was onmogelijk in het halfduister de verdere schade te overzien.

Daarna zonder ongevallen in Brussel teruggekeerd, wachten we nu hier de gebeurtenissen af: het verdwijnen der laatste Duitsers, de intocht der Belgische en andere geallieerde troepen. Bovenal wacht men hier op de intocht van de koning.

Koning Albert heeft de 13^e dezer te Gent de volgende toespraak gehouden:

Waarde heer Anseele, de koningin en ik, wij danken u voor uw hartelijke woorden van verkleefdheid en we wensen u geluk met de gevoelens van loutere vaderlandsliefde die u bezielen. Zeg aan uw medeburgers, dat wij innig getroffen zijn door hun ontvangst en dat we er hun uiterst dankbaar voor zijn en zullen blijven.

Gentenaars, het is met een diepe ontroering, dat ik mij in uw midden weerbevind.

Veel hebt ge geleden, dat weet ik; veel moet er voor u gedaan worden.

Gedurende een onmenselijke dwingelandij van 51 maanden, hebt ge een wilskracht aan de dag gelegd, die de heerlijkste tijdstippen van de geschiedenis van Vlaanderen in u heeft doen herleven.

Met een stoute fierheid hebt ge die dure tijden verdragen.

Ge hebt het gezag niet erkend nog aanvaard, dat u met geweld werd opgedrongen. Altijd en altijd vol vertrouwen in de zegepraal van ons recht, zijt ge onwrikbaar trouw gebleven aan de heilige zaak van onze onafhankelijkheid. "Liever dood dan Duits", dat was de stem der Vlaamse bevolking!

In naam van het land, in naam van het leger, bedank ik u allen voor uw moed en uw vaderlandsliefde.

Het nageslacht, dat nochtans veel vergeet, zal altijd blijven herdenken de flinke, de edele houding van het bezette België tijdens de wereldkrijg.

Zegevierend uit de veldtocht te voorschijn getreden, zijn we nu weer ons eigen meester.

Een nieuwe dageraad breekt aan.

Laat ons werken aan het herbouwen van het land, zoals we vier jaar lang gestreden hebben: hand in hand, eerlijk, met eendracht en zelfopoffering, onder de hoede van onze vrije instellingen, die het recht en de belangen van ons volk moeten handhaven. En moge uw trotse stad weldra haar vroegere welvaart en de schitterende plaats terugvinden, die haar in het verlorene vaderland toekomen.

De Belgische Werkliedenpartij heeft besloten geen deel te nemen aan de officiële ontvangst van koning Albert. Ook besloot de bond een afgevaardigde te zenden naar het congres te Rotterdam.

Men meldt ons van de grens:

De Duitsers zijn thans teruggetrokken uit Essen, Wildert, Olmshout en Kapellen. Te Essen zijn de voormalige stationschefs en de douanes weer in functie.

Ieder, die tracht met meer dan 1000 F Belgisch bankpapier of met een groot bedrag Duitse bankbiljetten naar België te gaan, wordt aangehouden en teruggezonden naar Nederland, door op post staande gendarmen, die burgerkleding dragen, doch met geweren gewapend zijn. Twee beruchte Belgen zijn te Essen aangehouden en

gevangen gezet, in afwachting van de aankomst van de Belgische overheid.

Er rijden nog geen treinen van Essen naar Antwerpen; passen zijn niet meer nodig.

De Brusselse correspondent van Het Vlaamsche Nieuws schrijft op 8 november, dat op 3 augustus ll. prof. dr. Claus, namens de unionistische groep, een nota heeft voorgelezen aan de toenmalige rijkskanselier, graaf von Hertling, in het Duitse hoofdkwartier te Spa, waardoor de woordvoerder van de meerderheid der Vlaamse activisten aan de verantwoordelijke leider van de Duitse politiek uitdrukkelijk te kennen gaf, dat de activisten, evenals von Bethmann Hollweg, de Duitse inval in België beschouwen als een onrecht, dat moet worden goedge maakt, dat ze de vuistpandtheorie niet kunnen aanvaarden, dat de Belgische onafhankelijkheid moet worden hersteld, onafhankelijk van de vraag of Duitsland al dan niet zijn koloniën zou terugkrijgen, dat ze aanspraak maken op een schadeloosstelling, dat zij de vervlaamsingsmaatregelen en de tegemoetkomende houding der bezettende macht in dit opzicht slechts kunnen beschouwen als een eerlijke poging om gedeeltelijk weer goed te maken wat het Vlaamse volk door de oorlog geleden heeft.

Het Centraal Vlaams Persbureau bevestigt het bovenstaande en voegt er bij, dat de publicatie van de nota om begrijpelijke redenen – de Duitse censuur! – niet vroeger kon gebeuren.

Herstel en vergoeding van oorlogsschade in België.

Men meldt ons:

Onder voorbehoud van de bij een latere wet te nemen schikkingen, heeft de Belgische regering, wat betreft de herstelling van de

oorlogsschade, een besluitwet genomen, betreffende het vaststellen en het ramen van de schade aan goederen en het vaststellen van de schade aan personen. Hier volgt een overzicht van de voornaamste bepalingen.

Wat betreft de schade aan goederen, valt onder de toepassing hiervan de stellige, stoffelijke en rechtstreekse schade, veroorzaakt door de oorlog, in België, aan roerende of onroerende goederen, toebehorend, zonder onderscheid van nationaliteit, aan particulieren, vennootschappen, openbare inrichtingen, gemeenten en provincies.

Onder schade verstaat men: het wegvoeren van alle roerende goederen of van alle onroerende goederen; de opvoedingen, wegnemingen in natura, belastingen, oorlogsschattingen en boeten, waarvan de particulieren of collectiviteiten het slachtoffer zijn geweest vanwege de vijandelijke overheid of vijandelijke troepen; het in bezit nemen van onroerende goederen door dezelfde overheid of troepen tot om het even welk doel, namelijk met het oog op hun bestemming tot alle nijverheids- of handelsgebruik, tot het logeren of kantonneren van troepen of tot het vestigen van officiële diensten.

Wat betreft de schade aan personen: de stellige stoffelijke en rechtstreekse schade, in België veroorzaakt aan personen van de Belgische nationaliteit, of niet behorend tot een vijandelijke natie, zo zij in een van de onderstaande reeksen begrepen zijn.

1. De lichamelijke schade, veroorzaakt door een oorlogsfeit, een wonde, gebrekkigheid of ziekte veroorzaakt hebbend;
2. De lichamelijke schade veroorzaakt, zelfs zonder enige wonde, gebrekkigheid of ziekte, door de gevangenschap of de deportatie, of door de gewelddaden gepleegd door de vijand; deze schade wordt aanzien als aangericht in België, wanneer

het feit waaruit ze voortspuit op Belgisch grondgebied plaatsgreep;

3. Zo het slachtoffer bezweken is, de stoffelijke schade door zijn overlijden veroorzaakt aan de overlevende echtgenoot, aan de voor- of nazaten, en aan alle personen, die een wettig belang kunnen verrechtvaardigen.

Wordt gelijkgesteld met in België aangerichte schade, de schade aan personen gedaan aan boord van schepen of van drijvend tuig in Belgische dienst.

Worden aanzien als veroorzaakt door een oorlogsfeit, de wonden, gebrekkigheden of ziekten, of de dood, veroorzaakt door militaire of marineverrichtingen van de Belgische, verbonden of vijandelijke troepen, of voortspuitend uit slechte behandeling uitgeoefend, of uit terechtstellingen bevolen, door de vijand.

De schade, bedoeld onder nummer 1 en 3 hierboven, wordt buiten de toepassing van dit wetsbesluit gelaten, als het slachtoffer van het schade aanbrengend feit, of in geval van overlijden, zijn rechthebbenden, krachtens de bestaande wetgeving, kunnen aanspraak maken op een pensioen ten laste van de staat, de provincie of de gemeente.

Er wordt tijdelijk, in de hoofdplaats van elk gerechtelijk arrondissement, een rechtbank van oorlogsschade opgericht. Het gebied van deze rechtbank is dit van de rechtbank van eerste aanleg.

In elk van de plaatsen, waar hoven van beroep zetelen, wordt tijdelijk een hof voor oorlogsschade ingesteld; zijn rechtsgebied is dit van het hof van beroep.

Bij deze instellingen zullen alle aanvragen om vergoeding moeten ingestuurd worden, met duidelijk omschreven opgave van de geleden schade.

De personen, die tot neutrale staten behoren, hebben eveneens recht op schadevergoeding voor geleden schade aan goederen. Ze moeten hun rechten op dezelfde wijze laten gelden als de Belgen.